

puncti in illa divisione contineatur, quia, sicut Aristoteles dixit punctum non esse in loco per se, sed per accidens, et sicut punctum non est quantitas, sed principium quantitatis, ita nos dicere possumus punctum non habere Ubi, sed principium Ubi corporei. Unde ulterius dicitur, eo modo quo illud est Ubi, reduci ad circumscriptivum; et in descriptione Ubi definitivi subintelligendum etiam erit, sub negatione extensionis partium, comprehendi negationem essendi in loco per modum principii talis extensionis; quod alio modo dici solet esse indivisibile ut habens positionem in continuo.

Secunda objectio et responsio

4. Dices rursus: intrinsecum Ubi substantiæ materialis, et accidentium etiam materialium, præter quantitatem, est divisibile, ita ut ratione illius totum sit in toto, et pars in parte, et tamen ex se non est Ubi circumscriptivum, [nam hoc per se primo soli quantitati convenit, et non alteri nisi ratione illius. Ad hoc duobus modis responderi potest, ut adæquata sit divisio. Primo, omne Ubi rei materialis comprehendi sub Ubi circumscriptivo, quia, licet ex se et per se non necessario habeat extensionem partium in ordine ad locum, sed ratione quantitatis, tamen ex natura sua postulat ut media quantitate habeat illam extensionem. Unde Ubi circumscriptivum subdistingui potest, nam unum est per se tale ex vi sua, seu ex natura illius subjecti, quod proxime afficit. Aliud vero est, quod non habet prædictam extensionem ex vi sua, tamen aptum est illam habere media quantitate. Et juxta hanc interpretationem, si substantia materialis esset alicubi sine quantitate per divinam potentiam, et absque novo miraculo, haberet Ubi materiale et circumscriptivum, quia licet secundum illum statum non necessario esset tota substantia in toto, et pars in parte spatii ratione præsentiae seu Ubi quod tunc haberet, tamen natura sua semper postularet hunc modum essendi in loco media quantitate.

5. Secundo dicere possumus, omne Ubi, præter illud quod est proprium quantitatis, pertinere ad modum essendi definitive in loco, atque ita substantiam materialem dupliciter esse ubi adest, scilicet, et definitive, et circumscriptive. Non quatenus unum horum includitur in alio, sed per modos speciei diversos, quorum unus per se et ratione sui

convenit tali substantiæ, alius per accidens seu per aliud, nimirum, per denominationem et conjunctionem ad quantitatem; unde prior est inseparabilior a substantia, quam posterior, ut patet in substantia materiali conservata sine quantitate. Quæ, juxta hanc interpretationem, esset definitive alicubi, et non circumscriptive. Et hic modus loquendi videtur magis accommodatus communi usui; nam res non dicitur esse circumscriptive, nisi vel a superficie externa circumscribatur, vel saltem circumscribi possit quantum est ex modo essendi alicubi, ut ultima sphaera; substantia autem carens quantitate, non ita esset alicubi; esset ergo præsens potius definitive quam circumscriptive. Unde, cum dicitur in definitione essendi alicubi circumscriptive, quod sit totum in toto et pars in parte, subintelligendum est per se, et ex intrinseca necessitate talis præsentiae, atque ita convenit soli Ubi quantitativo. Unde ulterius Ubi definitivum sic conditum a circumscriptivo, non convertitur cum Ubi spirituali, sed potius subdividendum est; nam aliud est cui repugnat extensio partium, et hoc est immateriale; aliud vero cui non repugnat, quamvis ex se non necessario illam habeat, sed solum ratione adjunctæ proprietatis. Et utrumque eorum potest ulterius dividi in Ubi substantiæ vel accidentis, et ita erit perfecta divisio.

Tertia objectio dissolvitur

6. Rursus vero objici potest, quia in mysterio Eucharistiæ habet corpus Christi suam præsentiam, quæ vere spectat ad hoc prædicamentum; nam est quoddam accidens quatenus est quidam modus additus substantiæ illius corporis, et non est alterius prædicamenti nisi hujus; et tamen non continetur sub prædicta divisione, quia nec secundum illam habet extensionem partium in ordine ad locum, nec etiam ei repugnat esse alibi, unde nec circumscriptiva est nec definitiva. Sed hæc objectio petit Theologicum dubium, quod a nobis late tractatum est in tertio tomo tertiæ partis, disp. 48, sect. 3, scilicet, an Christus in Sacramento dicendus sit esse definitive; ubi diximus non oportere illam præsentiam sub hac divisione comprehendi. Nihilominus tamen probabiliter credimus illam præsentiam directe et proprie pertinere ad hoc prædicamentum, quia si non pertineret, maxime quia est supernaturalis; hoc autem non obstat, quia etiam qualitates supernaturales directe pertinent ad prædicamentum

qualitatis, quia cum finite sint, possunt habere univocam convenientiam cum qualitibus naturalis ordinis; ita ergo proportionaliter censeo de illa præsentia. Quapropter ut divisum et partitio totum ambitum hujus prædicamenti comprehendat, oportet vel præmittere partitionem præsentiae localis in naturalem et supernaturalem, et deinde naturalem dividere in definitivam et circumscriptivam. Vel certe, quod non incommode fieri potest, posset definitiva præsentia generaliter appellari omnis illa, quæ est absque extensione partium in spatio, seu qua res præsens est tota in toto, et tota in qualibet parte, absque immensitate; et hæc dividi ulterius posset in eam quæ est connaturalis subjecto, vel supernaturalis, vel certe in eam, quæ natura sua est definita ad unum limitatum Ubi, et eam quæ non habet ex se tantam limitationem, quamvis non sit immensitas; talis enim probabiliter existimari potest sacramentalis præsentia corporis Christi, ut latius in citato loco declaravi.

Quarta objectio expeditur.

7. Quarto objici potest circa eandem divisionem: nam Deus est etiam alicubi, cum sit ubique, et tamen neque est circumscriptive, nec definitive. Verum hæc objectio potius declarat partitionem illam optime accommodari ad Ubi prædicamentale; nam Deus non est alicubi per aliquod Ubi pertinens ad hoc prædicamentum, quia ejus immensa præsentia non est accidens, nec modus substantiæ ejus, sed omnino ipsamet essentia ejus. Et hoc sensu negat Damascenus, lib. 1, c. 6, Deum esse in loco, prout, nimirum, esse in loco, dicit aliquid prædicamentale vel finitum, seu continentiam intra ambitum alicujus spatii determinati. Sic etiam Chrysostomus, homil. 5 ad Colos., dicit, *Deum nusquam esse, licet sit ubique*. Et Augustinus, lib. 83 Quæstionum, q. 20: *Deus non alicubi est, quod enim alicubi est continetur loco*; et lib. 8 Genes. ad litter., cap. 26, dicit, *Deum esse sine tempore ac loco*; et lib. de Essentia divin., vocat Deum *illocalem*, quod veluti declarans serm. 8 de Verbis Domini, ait, *Deum non contineri in loco*; et similia multa supra adduximus agentes de immensitate Dei.

Sitne dicta divisio generis in species.

8. Ultimo objicitur, quod illa divisio non sit apta ad hoc prædicamentum constituentium, quia non est unius generis, imo nec uni-

voca; nihil enim est frequentius in ore sapientium, quam incorporalia non esse in loco nisi æquivoce, ut patet ex D. Thoma, 3 part., quæst. 52, art. 1, et quæst. 53, art. 1; ergo Ubi, quod est commune incorporalibus et corporalibus, non potest esse genus. Respondetur, jam supra dictum esse, in proprietate et rigore sermonis aliud esse adesse alicubi per intrinsecum Ubi, aliud vero esse in loco. Illa ergo locutio dici solet de esse in loco extrinseco; imo D. Thomas, in priori loco citato, expresse declarat intelligi de esse in loco corporeo. Quo sensu sine dubio valde analogice dicitur de Angelo, et de corpore, quia in uno significat contineri a loco per contactum quantitativum, in alio vero significat contingere locum contactu virtuali seu operatione; unde, sicut quantitas vel contactus analogice dicitur de quantitate molis, et virtutis, ita et esse in loco, de illis duobus modis. At vero proprie loquendo de intrinseco Ubi, posset quidem illa locutio exponi de æquivocatione rei seu generis, eo, nimirum, modo quo dicuntur latere in genere æquivocationes, aut quo corruptibile et incorruptibile dicuntur genere differre. Loquendo autem metaphysice seu logice, revera est inter hæc Ubi univoca convenientia, quia utrumque confert formaliter rei quam afficit, ut sit realiter præsens ac definita in certo spatio. Neque est cur abstrahi non possit commune genus a modo corporeo et incorporeo, æque ac abstrahi potest a substantia vel qualitate corporea et incorporea.

9. Rursus vero hic inquiri poterat, an omnia Ubi corporum sint ejusdem speciei in hoc prædicamento, vel differant pro diversitate corporum, aut pro diversitate situum universi (et idem cum proportione quæri potest de incorporeis). Sed hæc quæstio jam ad physicam pertinet, cum qua conjuncta est alia, an motus locales corporum omnes sint ejusdem speciei, et ideo ab his quæstionibus nunc abstinemus. Probabilius tamen videtur omnia hæc Ubi esse ejusdem speciei, differreque solum, vel per respectus ordinis inter ipsa corpora seu partes ejusdem corporis, quomodo unum corpus dicitur esse sursum, aliud deorsum, vel per respectus ad subjectum, quomodo dicitur locus superior vel inferior esse naturalis vel violentus.

De proprietatibus ipsius Ubi.

10. Ultimo facile etiam est ex dictis proprietates ipsius Ubi colligere. Quarum prima

ac præcipua est, quod sit immobile, quam in superioribus declaratum reliquimus. Et ex ibidem dictis colligere licet, sicut omne Ubi immutabile est secundum locum, ita e converso omne Ubi esse corruptibile, quantum est de se, quia ita ipsum est immutabile, ut semper sit in subiecto mutabili; per mutationem autem localem subiecti corrumpitur ipsum Ubi. Et radix hujus est, quia omne subiectum Ubi, habet finitum et limitatum Ubi, et inde provenit ut mutare illud possit, et consequenter ut ipsum Ubi possit corrumpi.

11. *Ubi intensione caret.* — Alias duas proprietates assignant Gilbert., Albert., et alii, negativas, et fere communes cæteris prædicamentis extra qualitatem, nimirum, non posse intendi nec remitti, et non habere contrarium. Et in priori nulla est difficultas, quia in illo modo præsentiae nulla est latitudo quoad intensionem; quoad extensionem vero in universum fere dici potest, omne Ubi habere latitudinem, et suscipere magis vel minus, ut satis in superioribus declaratum est, tam in loco corporum quam spirituum. Dico autem fere, quia excipi potest locus indivisibilis, vel puncti, vel quem Angelus habere potest per præsentiam ad solum punctum, juxta probabilem opinionem. Sed non oportet exceptionem addere, quia hoc ipsum Ubi indivisibile, est suo modo principium Ubi extensi per spatium, et ita sub illo continetur.

12. *Ubi quo sensu dicatur carere contrario.* — Quod autem spectat ad alteram proprietatem, recolendum est ex superius dictis disput. 45, contrarietatem, etiam ut distinguitur ab oppositione privativa, aliam esse propriissimam, quæ versatur inter formas sub eodem genere maxime distantes, aliam vero esse minus propriam, quæ reperitur inter terminos alicujus latitudinis, quatenus ab uno ad alium successive potest transitus fieri, quomodo in augmentatione minor et major quantitas censentur termini contrarii, et in intensione gradus remissus et intensus. Quando ergo carentia contrarietatis dicitur proprietas Ubi, intelligendum est de priori et propriissima contrarietate, et ita est res clara, præsertim cum dictum sit, omnia Ubi, quæ naturaliter possunt afficere idem subiectum, esse ejusdem speciei. At vero posterior contrarietas inter Ubi reperitur, nam motus localis est propriissimus motus; omnis autem motus fit inter terminos positivos et contrarios, saltem

illo modo, ut patet ex Aristotele, lib. 5 Phys., cap. 2, text. 10; ergo terminus per se motus localis habet alium sibi contrarium; terminus autem primarius ac per se motus localis est ipsum Ubi, ut supra ostensum est, et idem Aristoteles docet supra, cap. 1; ergo Ubi habet contrarium, saltem illo posteriori modo. Quæ contrarietas in hoc solum consistit, quod unum Ubi formaliter repugnat alteri, et inter ea est quædam latitudo spatii, in qua extrema Ubi hanc habent oppositionem, quod dum ab uno receditur, ad aliud acceditur, et e converso. Qui modus oppositionis inveniri potest etiam inter ea quæ sunt ejusdem speciei, ut ex dictis constat. Hic autem insinuat se quæstio, an inter plura Ubi, præsertim corporalia, tanta sit repugnantia, ut nec per potentiam Dei absolutam possint simul esse in eodem subiecto, quod est quærere an omnino repugnet idem corpus esse simul in duobus locis; sed hanc quæstionem fuse tractavi in tomo 3 tertiæ partis.

DISPUTATIO LII.

DE SITU.

Situs consideratio tractationi Ubi annexa. — Situs propinquissime adjacet et convenit cum ipso Ubi, et ideo præsens disputatio convenienter præcedenti succedit; quam brevissime expediemus, quia, ut ex discursu ejus constabit, hoc genus nihil rei addit superioribus, sed quamdam prædicamentalem denominationem, quæ brevissime explicari potest.

SECTIO I.

Quidnam sit situs, et quo modo ab Ubi differat.

1. *Varie situs acceptiones.* — Difficile sane est explicare quidnam situs sit, ita ut diversum genus entis a reliquis constituere possit. Vox enim *situs* tribus modis accipi posse videtur. Primo, ut significat generatim locum illum extrinsecum in quo res sita est, qui non est forma vel accidens rei, sed quasi sustentaculum ejus, ut si dicas portionem terræ, in qua arbor plantata est, esse situm ejus, et sic per se notum videtur situm non constituere prædicamentum. Secundo, significare potest quamdam relationem ordinis, ut esse sursum vel deorsum, aut in priori vel posteriori loco, seu in digniori vel minus digno, quæ relatio quando realis est, ad prædicamentum Ad aliquid spectat. Tertio modo si-

gnificat positionem partium in ordine ad locum; et in hac significatione censetur constituere hoc prædicamentum; eandem tamen difficultatem habet, quia in hac etiam positione nihil intervenire videtur, quod ad alia prædicamenta non pertineat, quia in positione partium in ordine ad locum aut consideratur Ubi uniuscujusque partis, et hoc non est nisi parziale Ubi totius, unde ad idem prædicamentum reducitur tanquam quid incompletum; aut consideratur respectus, qui inde consurgit inter partes ipsas, et ille pertinet ad prædicamentum relationis; vel consideratur integra dispositio subiecti, quæ ex partibus sic situatis consurgit, et illa dispositio vel nihil est, nisi integrum Ubi totius, vel ad summum addit figuram quamdam ipsiusmet Ubi, ad prædicamentum qualitatis pertinentem. Nihil ergo novi apparet quod possit esse situs. Et confirmatur, nam duplex est positio partium quantitativarum: una dicitur esse in toto secundum se, seu in ordine ad se, ut patet ex Aristotele, in Prædicament., de Quantitat., quæ in hoc consistit, quod in ipso toto quædam partes sunt extremæ, et quædam intermediæ, et quædam consideratur ut centrum aliarum, ac denique una post aliam in toto ipso; alia vero est positio partium in ordine ad locum, quæ consistit in simili coordinatione earum secundum Ubi intrinsecum, nam extrinsecus locus non est simpliciter necessarius ad hanc partium positionem. Sed prior positio partium non addit supra quantitatem nisi relationem partium, et ideo secundum id quod est absolutum, ad idem prædicamentum quantitatis pertinet; ergo eadem proportione situs præter relationes nihil aliud dicere potest, quam ipsum Ubi.

Prima sententia, quod situs sit denominatio extrinseca, rejicitur.

2. In hoc prædicamento explicando non habet locum sola denominatio extrinseca, in qua aliqui ponunt omnes rationes sex posteriorum prædicamentorum, quam sententiam generaliter tractat et late defendit Fonseca, 5 Metaphys., c. 15, quæst. 7; nihil tamen speciale dicit de hoc prædicamento, quantum de aliis, et maxime de Ubi difficultatem senserit. Quæ tamen non minor est in situ; nam denominationes, quæ ad hoc prædicamentum pertinere censentur, nullo modo possunt alicui formæ vel corpori extrinseco attribui, ut satis indicavit Aristoteles in

Prædicament., capite de Sex ultimis, dicens denominationes hujus prædicamenti sumi a positione; positio autem non est denominatio extrinseca, quod in particulari clarius patet. Ut, verbi gratia, sedere, est denominatio hujus prædicamenti, quæ non sumitur a sede in qua quis sedet, sed a sessione quæ est interna quædam dispositio ipsius corporis sedentis; similiter stare quis dicitur non ab aere circumscribente, neque a terra, verbi gratia, in qua forte stat; posset enim eodem modo contingere terram, etiamsi non staret, sed aliam dispositionem corporis haberet; et quamvis nullus esset aer circumstans, homo vere esset stans aut sedens; præter hæc autem fingi non potest aliquid extrinsecum, unde illa denominatio sumatur.

Secunda sententia, quod situs sit relatio, non probatur.

3. Quapropter, si in aliquo ex his prædicamentis probabilitatem habet opinio Scoti, quod in relatione consistant, maxime quidem in hoc, quia nihil aliud intrinsecum videtur posse excogitari, ut in ratione dubitandi propositum est. Et favet Aristoteles in capite de Ad aliquid, ubi situm numerat inter ea quæ sunt illius prædicamenti, et positionem illud vocat, et ponit exempla, *recubatio, statio, sessio*, et postea in cap. 9, de Sex ultimis prædicamentis, dicit, situm esse, nihil aliud esse quam denominativum ipsum, sumptum a positione, declarans situm in præsentia non esse nomen abstractum, sed concretum, cujus abstractum erit situatio, vel positio, quam dicit Aristoteles esse relationem.

4. Nihilominus tamen hæc sententia, si intelligatur de relatione prædicamentali, non potest probari, quia alias non constitueretur novum prædicamentum; si vero intelligatur de relatione transcendentali, erit fortasse vera, sed non declarat quomodo sit diversa ab Ubi; si autem intelligatur de alia relatione distincta ab his, quæ extrinsecus advenientes vocantur, nos talem relationem non admittimus, ut supra, disp. 48, tractatum est. Neque in præsentia apparet qualis possit esse hæc relatio extrinsecus adveniens; nam si sit relatio ordinis situatis partium inter se, hæc non extrinsecus nascitur, neque per aliquam actionem fit, quæ per se ad illam tendat, sed intrinsece sequitur, positis partialibus Ubi omnium partium, in quibus illa fundatur; unde nulla actio est ad illam necessaria præter motum localem, quo fit tale Ubi.